

*Данильчук Оксана,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
факультету філології та журналістики
Науковий керівник:
д. пед.н., професор Н. Грицак*

ОСОБЛИВОСТІ НАПИСАННЯ ВОЄННОЇ ПРОЗИ ДЛЯ ДІТЕЙ

КРІЗЬ АНАЛІЗ КНИГИ КАТЕРИНИ ЄГОРУШКІНИ

«МОЇ ВИМУШЕНІ КАНІКУЛИ»

В Україні станом на 2024 рік письменницька діяльність на воєнну тематику становить виклик для авторів. Вона потребує ретельного аналізу та особливої уваги до тонкощів прози, а особливо у сфері дитячої літератури. Сприйняття та реакція дітей на війну вимагає від видавців відповідального підходу, оскільки дитяча психіка вразлива до складних тем, зокрема до смерті, втрати близьких людей та переживання горя. Роль літературного твору в таких умовах полягає в тому, щоб не тільки захоплювати молодих читачів, а й надавати їм підтримку, розуміння та сприяти подоланню важливих життєвих ситуацій.

«Не варто забувати й ще про одну важливу річ: читають книжки діти, а от купують – їхні батьки» [3]. Тому авторам і видавцям доводиться враховувати вподобання обох аудиторій, щоб забезпечити успішний вихід книг на ринок. Це вимагає від них здатності знаходити баланс між цікавими для дітей історіями та змістовними для дорослих. Світлана Ройз, провідна психологиня, зазначає таке: «Не говорити про це – неможливо, бо дітям і дорослим потрібні рефлексії, усвідомлення, потрібна допомога в тому, щоб структурувати свій досвід – вивести його на поверхню» [1].

Українська дитяча література, реагуючи на сучасні реалії війни та конфлікти, намагається відтворити різноманітні аспекти воєнного життя та його вплив на особистість дитини. Такою книжкою є «Мої вимушені канікули» авторства Катерини Єгорушкіни з яскравими ілюстраціями від Софії Авдєєвої видавництва «Vivat». Це історія для молодшого й середнього шкільного віку, у якій описано перші дні повномасштабного вторгнення з погляду дитячого світосприйняття. Літературна оглядачка Валентина Вздольська назвала цю книгу як «написаний простою, лаконічною мовою щоденник 10-річної чи трішки старшої дівчинки Віри» [1].

Катерина Єгорушкіна та Софія Авдєєва у своїй роботі демонструють важливі особливості написання дитячої прози. А саме вирішують уникнути використання сцен насильства та трагічних подій як центральних елементів тексту та ілюстрації. Натомість вони акцентують увагу на позитивних аспектах. Підвал, який стає місцем перебування Віри та інших персонажів під час їхніх вимушених «канікул», відображає значення співпраці, взаємодопомоги, розвитку особистості, дорослішання та самоідентифікації. Це місце надає читачеві відчуття безпеки та захищеності, яке не обмежується лише фізичними характеристиками. Дитині надається можливість відчувати себе в цій парадоксально живильній атмосфері разом із реальними персонажами.

Однією з особливостей дитячої воєнної прози також є і те, що вона має бути орієнтованою не тільки на психологічні особливості молодшого читача, але й на його вподобання, хобі, захоплення, що відповідають сучасному світу. Таким визначним епізодом у книжці «Мої вимушені канікули» є сцена, де Віра разом із друзями, що перебувають у різних країнах Європи, грають у гру «Майнкрафт»: «Я сумую за друзями. Якби вони були тут, ми б улаштували

пошук скарбів у підвалі... Та сьогодні ми зустрічаємося в «Майнкрафті». Будемо відбудовувати наші міста: Щастя, Бучу, Ірпінь, Гостомель... У грі легше вірити, легше мріяти» [4].

Авторка також вводить у книжку наскрізну метафору «невидимого наплічника», який асоціюється зі страхами, невизначеністю, надмірною відповідальністю та раннім дорослішанням Віри на тлі повномасштабного вторгнення. Після того, як героїня евакуйовується у частково безпечне середовище, вона може нарешті позбутися цього «невидимого» навантаження та повернутися до відчуття дитинства.

На завершення історії наприкінці книжки запропоновано різні психологічні вправи від Світлани Ройз для заспокоєння нервової системи, зняття «важкості» на душі, рівномірного дихання під час тривоги та загальні поради як почуватися в більшій безпеці. Такі сторінки підтримки є невід'ємною частиною для дитячої прози. Вони є своєрідним способом рефлексії для дітей, щоб зрозуміти свої емоції від прочитаного.

Отже, дитяча воєнна проза, у якій автори використовують комплексний підхід до написання історії крізь реальних персонажів та на основі невігаданих подій, стає не лише джерелом розваг, але й важливим інструментом для підтримки психічного та емоційного благополуччя читачів молодшого шкільного віку в складних ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Валентина Вздутьська. *«Мої вимушені канікули» - виходить нова дитяча книжка про війну.* URL: <https://chytomo.com>
2. Вікторія Медвідь. *Як написати правду не травматично? Катерина Єгорушкіна про свій досвід.* URL: <https://chytomo.com>

3. Марія Стахів. *Війна. Діти. Література: дитячі книжки та війна в Україні*. URL: <https://www.goethe.de>
4. Мої вимушені канікули / Катерина Єгорушкіна; худож. С. Авдеєва; післямова С. Ройз. Харків: Віват, 2022. 48 с.

*Христина Новак,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
студентка 3 курсу
факультету філології та журналістики
Науковий керівник:
д. пед.н., професор Н. Грицак*

**ХУДОЖНІ ТВОРИ ПРО ІСТОРИЧНЕ МИНУЛЕ УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
УЧНІВ 5–6 КЛАСІВ**

Українська література — це джерело національної гордості. Вона відзначається багатством історичної та культурної спадщини, відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності. Саме українська література не лише вчить учнів мистецтву слова, але і є ключовим предметом для вивчення історії та культури рідного народу. Цей шкільний предмет розглядає літературні твори як ключ до відкриття та осмислення минулого, розгортаючи динаміку подій, важливі постаті та соціокультурні зміни, що відбувалися в українському суспільстві. У контексті 5–6 класів, де учні на початковому етапі вивчають основи історії та літератури, акцент робиться на доступних та цікавих для дітей матеріалах, які дозволяють зрозуміти та відчувати минуле свого народу.

У програмі з української літератури для 5–6 класів 2023 р. (автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижу О. А., Тригуб І. А., Качак Т. Б.,